

HARMINC ÉV PARTRA VETETT HORDALÉKA

Oroszi Sándor

2014 nyarán immár 30 éve annak, hogy szakírói munkásságomat elkezdtem. Ezen időszak alatt óhatatlanul is keletkeztek olyan írások, tanulmányok, amelyek akkor még ott valamilyen okból nem jelentek meg. Később sem fordítottam figyelmet a kiadásukra, hiszen bízam abban, hogy talán ismét elő kell venni, mert az erdészettörténet-írás termékei általában „kortalanok”. Most, amikor számot vetek az elmúlt három évtizeddel, mégis leporolom rólu-k a rárakódottakat és közzéteszem. Hátha valaki fel tudja használni, hát-ha valakinek ötletet adnak például azok a kiadványtervezetek, ahová ezek az anyagok készültek. Annál is inkább merek a mostani kiadásukra vállalkozni, mert a legfiatalabb írásom is jó öt éves – és úgy általában a szerkesztők, ki-adók (ha még megvannak!) nem szoktak „visszaforgó színpadot” játszani.

Az írásokat úgy helyeztem el, ahogyan időrendben keletkeztek. Csak egyetlen kivételt tettem az „Ajánlás”-sal, mert az előre, mintegy bevezet-őnek kívánkozik. A hozzájuk fűzött magyarázatok pedig nem lábjegyzet-be, hanem hátulra kerültek.

Kérem a Tisztelt Olvasókat, hogy a célba eddig nem ért, „partra ve-tett” írásaimat ezekkel a megjegyzésekkel fogadják és használják.

Ajánlás

Bármely nyugati bankember tudja, hogy a szegény országok az adósságu-kat, illetve azok kamatait abból fizetik vissza, amit az adott ország (nem-zeti) kultúrájából és szociális költségvetéséből megtakarít. Ez fokozottan áll Magyarországra, ahol ráadásul ennek a folyamatnak egy kialakult tá-mogatási rendszert is össze kellett roppantania. Nem volt nehéz, mert a gazdaság elsődlegességének hirdetői az elsőik között áruvá tették a kultú-rát is – pedig a világon egyre többen emelik fel a szavukat (a nyugati vi-lágban is!) a kultúra eme „lefokozása” ellen. Amint a kultúra áru lett, így a „kulturális beruházások”, például a könyvkiadás is kénytelen volt a pia-ci törvények szerint élni – vagy halni. Vannak azonban olyan témák, így például az erdészettörténet-írás, amelyek nem alkalmasak a piacra vitelre, nem „piacképesek”. Ekkor léphetnek, léphetnének be a támogatók, vagy

ha úgy tetszik, a szponzorok. Az ő segítségükkel nem egy művet sikerült már eddig ebben a témában, az erdészettörténetben megjelentetni. Igen ám, de a lehetséges, szponzorálást vállaló gazdasági egységek vezetői is ebben a világban élnek – még ha esetleg korábban a szocializmus emberközpontú társadalmának, netalán az abban hívő „élcsapatnak” voltak is a tagjai. Talán legelőször tanulták meg: a kultúrára majd akkor, ha a termelés gazdaságossága, a jövedelem, a nyereség azt lehetővé teszi. Majd a gazdasági fellendülés idején, majd az általános jólét éveiben, majd és majd..., majd akkor szponzorálunk, akkor adunk a kultúrára.

S a bankemberek ott valahol mosolyognak. Na igen, nemcsak a további kulturális struktúrát bomlasztottuk fel, hanem a „management” gondolkodását is sikerült átalakítani. Nem, nem kultúraellenesség van itt, hanem egyfajta „gazdasági helyzet”, ami aztán a nemzet kulturális elszegényedését is magával hozza.

Hogy miért jutott mindez most eszembe? Pécs város erdeinek, erdőgazdálkodása történetének a kiadása évek óta húzódik. Szerzője nem tudott – már a kora miatt sem – megfelelő szponzorokat felhajtani, csak egyet, a volt munkahelyét kereste meg. A területen, Pécs körül gazdálkodó rt. vezetői azonban megérezték „az idők szavát”, és a fenti gondolkodásból nem tudtak kilépni, annak nem tudtak ellenállni: majd a gazdasági eredmények után fognak erre a műre sort keríteni. Majd. Tudom, ők emberekért, családokért felelősek, azoknak kell munkát, megélhetést adni – nem egy öreg kolléga könyvére figyelni. Pedig a szponzor csak pénzt ad (a másét, legtöbbször az államét), míg a szerző a műbe az életéből ad bele egy darabot. Nem azonos kategóriák!

És mégis! Egy ország gazdagságát nemcsak a megtermelt anyagi javak mennyisége adja, hanem a tájak, a történelem ismerete, feldolgozottsága is. Tehát a kultúra munkásai is az ország gazdagságán dolgoznak. S ez a gazdagítás nem valami után, hanem valami előtt, valami közben is folyik. Szerencsére az erdész szakmában is vannak, akik az előbb említett folyamatok lényegét felismerték, s megpróbálnak annak valahogyan ellent állni – és az országot a kultúrával, annak támogatásával, így, menet közben is, felemelni. Köszönet érte.

Ajánlom tehát ezt a könyvet mindazoknak, akik hiszik és vallják, hogy az ország, de különösen Pécs környéke nemcsak a kitermelt fákból származó bevételektől lesz gazdagabb, hanem a múltjának megismerésétől is.

Jelen „Ajánlás”-t 1997-ben írtam, amikor dr. Kollwentz Ödön Pécs városi erdők történetéről írt monográfiája többszöri sürgetésre sem ka-

pott megfelelő támogatást. A pécsi erdőgazdaság szakemberei, élükön Káldy Józseffel és Papp Tivadarral, aztán mégis pártfogolták a kiadást. Köszönet érte, ugyanakkor úgy gondolom, hogy a kultúra szponzorálására–nem szponzorálására vonatkozó gondolatok most, a XXI. században is érvényesek, így ebben a gyűjteményes kötetben helye van.

Mondák nyomában Románia Szocialista Köztársaságban

Már az indulás is mondabeli volt. Ahogy közeledett az utazás időpontja, úgy maradtam egyedül a Magyar Mezőgazdasági Múzeum Baráti Köre által támogatott tanulmányútra. A szervező utazási iroda 1987 júliusában alig több mint kéttucat érdeklődőt tudott összetoborozni Románia egyik legérdekesebb részét bemutató útra, a Máramaros – Bukovina (Észak-Moldva) – Moldva – Erdély – Cissilvania tájain haladó útvonalra.

Ahogy *Csengersimánál* átléptük a határt, haladtunk a *Szatmárnémeti – Nagybánya* úton, sőt meglátogattuk *Koltón* a legendás Teleki-kasztélyt, egyre inkább világossá vált számomra, hogy erről az útról nem egy hagyományos útbeszámolót kell írni. A turisztikai nevezetességeket, építészeti, történelmi jelentőségű helyeket, utazási élményeket, esetleg a vidék flóráját, faunáját bemutató írások helyett talán sokkal többet jelenítenének a mondákban, balladákban, legendákban fellelhető vágyak, hitek és szomorúságok. „Az egyszerű halandó – írta a XIX. században M. Kogalniceanu – a történelem olvasásából merít vigasztalást a jelen nyomorúságaira; a történelem tanítja meg, hogy szomorú végzetszerűségként tökéletesség sohasem volt a világon.” A történelem rideg tényeit azonban a mondák kiszínezik, a tájakat és az eseményeket a néplélek egyé dolgozza, saját egykori és mai gondolataival telíti, így alkalmas kalauzunk lehet a XX. században is.

Nagybányát elhagyva, a *Gutint* közelítve Pintye vitéz balladája mindjárt jó példának mutatkozik a mondák és a tények viszonyára. A Bálint gazdát Ludas Matyi módjára leckéztető Pintye mennyivel kedvesebb alak, mint a Nagybányát fosztogató martalóc, akinek fejére Lipót császár 500 tallér vérdíjat tűzött! Pintye egyébként részt vett a II. Rákóczi Ferenc vezette szabadságharcban is, de 1703 augusztusában utolérte a halál – ezek a történelem tényei. A balladákban viszont ma is él, és az emberek igazságérzetének bajnokaként például Vida Géza szobrászművész alkotásaiban gyakran szerepel.